

صنعتی متمرکز و کارآمد» است، نه کمبود صرف سرمایه. کمبود سرمایه نیز مهم است، اما بدون حکمرانی شفاف، ثبات سیاسی و مدیریتی و اصلاح ساختار مالکیتی چندپاره صنعت پتروشیمی، جذب سرمایه گذاری در مقیاس جهانی دشوار خواهد بود. قطعاً سرمایه گذاران بین المللی بیش از آنکه نگران پول باشند، نگران ریسک های سیاسی، تغییر مداوم قوانین و سیاست ها و عدم تضمین اجرای قراردادهای از سوی متولیان جزیره ای این صنعت هستند.

■ **ایران باید مدل رقابت مستقیم با سابیک را دنبال کند یا به سمت تخصص گرایی منطقه ای در برخی زنجیره ها حرکت کند؟**
ایران نباید و نمی تواند مدل رقابت مستقیم در مقیاس جهانی با سابیک را دنبال کند. این رقابت نیازمند سرمایه ای عظیم و دسترسی به فناوری های جدید است که در کوتاه مدت تأمین آن ناممکن است. بهترین راهبرد برای ایران، حرکت به سمت «تخصص گرایی منطقه ای» در زنجیره های میانی و تمرکز بر بازارهای همسایه (CIS)، عراق و ترکیه است. ایران باید با تکمیل زنجیره های ارزش خاصی که در منطقه تقاضا دارند به جای خام فروشی، به بازیگر اثرگذار منطقه ای تبدیل شود.

■ **چرا صنعت پتروشیمی ایران بیش از حد «خوراک محور» باقی مانده است؟**

این توسعه صرفاً بر اساس مزیت نسبی خوراک هیدروکربنی ارزان بنا شده و هدف اصلی، تولید با حجم بالا بوده است. تمرکز صرف بر گاز ارزان در سال های گذشته سبب شده تا بسیاری از مجتمع های قدیمی با راندمان پایین و مصرف انرژی بالا به کار خود ادامه دهند. در مقابل، سابیک با خروج از بازارهای کالایی و تمرکز بر پلاستیک های مهندسی و ارائه راه حل به سمت سود و بازارمحوری حرکت کرده است؛ این تفاوت در راهبرد است که نابرابری شدید در درآمدزایی و سرعت توسعه ای را توجیه می کند.

■ **صنعت پتروشیمی ایران در چه بخش هایی مزیت نسبی بالقوه دارد که تاکنون به مزیت رقابتی بالفعل تبدیل نشده است؟**
صنعت پتروشیمی ایران در بخش هایی مزیت نسبی بالقوه دارد که به دلیل تحریم و سیاست های داخلی به مزیت رقابتی بالفعل تبدیل نشده است.

■ **تنوع خوراک ترکیبی:** ایران برخلاف بسیاری از رقبای منطقه ای، ذخایر عظیم گاز، میعانات گازی و نفت خام را به طور همزمان دارد که می توانست پایه ساخت پتروشیمی های ترکیبی با انعطاف پذیری بالا (تولید همزمان الفین و آروماتیک) باشد تا ریسک نوسانات قیمتی خوراک را کاهش دهد. برای مثال پتروشیمی هایی که از خوراک مایع حاصل از نفت خام استفاده می کنند در کشور بسیار محدود هستند، در حالی که تنوع محصولات تولیدی این پتروشیمی ها مانند شازند می تواند نقطه قوتی برای این صنعت باشد.

■ **موقعیت جغرافیایی استراتژیک:** ایران بهترین دروازه زمینی برای تأمین مواد اولیه کشورهای محصور در خشکی آسیای میانه و دروازه دریایی به بازارهای متعدد است. عدم استفاده از این مزیت، فرصت را به رقبایی مانند ترکیه و امارات داده است.

■ **نیروی انسانی متخصص و ارزان:** هزینه مهندسی و بهره برداری در ایران بسیار پایین تر از کشورهای حاشیه خلیج فارس است؛ اما این مزیت با فرار نخبگان و نبود زیرساخت تحقیقاتی کافی در حال تضعیف است.

■ **بازار مصرف داخلی بزرگ:** بازار داخلی ۸۵ میلیون نفری می توانست پشتوانه مطمئنی برای تولید محصولات با ارزش افزوده بالاتر و صادرات محصولات نهایی باشد، به جای اینکه محصولات پایه صادر و سپس همان محصولات نهایی با قیمت بالاتر وارد شوند. ▶

■ **تحریم ها چه سهمی در کاهش صادرات ایران دارند؟**

تحریم ها سهم بزرگی در عقب ماندگی صنعتی و صادراتی ایران دارند. با این حال، خطاهای سیاست گذاری داخلی نیز سهم قابل توجهی دارند. تغییرات پیوسته در سیاست گذاری صنعتی به دلیل تغییر سیاست مجلس، دولت و سایر نهادهای حاکمیتی سبب تغییرات گسترده در اولویت دهی به پروژه های صنعتی مانند صنعت پتروشیمی شده که نتیجه این تغییرات بروز مشکلاتی در زمینه اعتماد به سرمایه گذاری در این حوزه، عدم سرمایه گذاری در زمینه های مشابه با روند جهانی (مانند عدم حرکت به سمت تکمیل زنجیره ارزش پتروشیمی)، بروز مشکلات زیست محیطی و ناترازی انرژی شده است. برای مثال در برهه هایی خطای داخلی در قیمت گذاری دسترسی خوراک، سرمایه گذاران را به سمت تولید متانول سوق داد و موجب مازاد تولید این محصول کم ارزش شد.

■ **با توجه به گذار انرژی و کاهش تقاضای جهانی برای محصولات پایه، کدام یک، ایران یا سابیک آمادگی بیشتری برای بازتعریف راهبرد پتروشیمی دارد؟**

به نظر، سابیک آمادگی بیشتری دارد، زیرا به طور مثال راهبرد خود را برای دنیای کم کربن بازتعریف کرده است. آنها بر پایداری، کاهش شدت انرژی و توسعه محصولات زیست تخریب پذیر تمرکز کرده اند تا وابستگی خود به تقاضای سوخت فسیلی را کاهش دهند. سابیک سرمایه گذاری سنگینی در جذب و بازیافت کربن انجام داده است، همچنین در بحث توسعه فناوری، پروژه های منحصربه فردی برای تولید محصولات پتروشیمی با استفاده از ارزان ترین و در دسترس ترین خوراک یعنی نفت خام به طور مشترک با سایر کشورها در حال اجرا دارد. متأسفانه ایران همچنان خوراک محور است و در گذار انرژی عقب تر است و برای جلوگیری از جریمه های مالیاتی آتی (Carbon Tax) نیاز مبرم به تغییرات ساختاری و سرمایه گذاری در فناوری های کاهش کربن دارد. در زمینه توسعه فناوری نیز هنوز فناوری های نوین در دسترس نیست و اراده ای برای حرکت به سمت چنین فناوری هایی دیده نمی شود.

■ **بزرگ ترین مانع رقابت ایران با سابیک در شرایط برابر چیست؟**
بزرگ ترین مانع رقابت ایران با سابیک، «نبود سیاست و حکمرانی